

Agnieszka Predyger

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego w Kielcach

---

REGIONALNY WPŁYW PRZEDSIĘBIORSTW MIĘDZYNARODOWYCH NA SPOŁECZNO-EKONOMICZNY ROZWÓJ PAŃSTW W WARUNKACH GLOBALIZACJI

Streszczenie: Globalizacja i internacjonalizacja tworzą szanse rozwoju przedsiębiorstw międzynarodowych. Szanse te mogą zostać wykorzystane przez państwa. Skutkami pozytywnymi mogą być: rozszerzenie rynków zbytu, poprawa pozycji konkurencyjnej państwa, zwiększenie wpływów do budżetu państwa i poprawa bilansu handlowego. Oprócz skutków pozytywnych funkcjonowanie przedsiębiorstw międzynarodowych niesie za sobą także skutki negatywne: brak tworzenia nowych miejsc pracy w wyniku przenoszenia działalności, utrata kontroli państw nad działalnością umiędzynarodowionych przedsiębiorstw, zachwianie równowagi bilansu płatniczego, zwiększanie importu towarów.

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwa międzynarodowe, globalizacja, konkurencyjność.

1. Wstęp

Globalizacja i internacjonalizacja zmieniły rzeczywistość funkcjonowania przedsiębiorstw międzynarodowych. Dostosowania konkurencyjne, szybko następujące zmiany techniczne i technologiczne, poszukiwanie innowacji produktowych i organizacyjnych wpłynęły na ich zachowania. Przedsiębiorstwa te, poszukując szans konkurencyjnych i eliminując zagrożenia rynku globalnego, są aktywnymi uczestnikami stosunków międzynarodowych. Podmioty te przyjmują strukturę globalnych sieci współpracujących za pomocą efektu synergicznego i w symbiozie z państwami. Współcześnie przedsiębiorstwa globalne przeszły kolejny etap przekształceń od korporacji po przedsiębiorstwa sieciowe, organizacje uczące się i organizacje inteligentne, którymi stały się obecnie¹. Firmy te dzięki transferowi wiedzy, innowacjom technicznym i technologicznym mają szanse wypracować ponadprzeciętne zyski ekonomiczne

---

¹ M.E. Porter, *Przewaga konkurencyjna. Osiągnięcie i utrzymanie lepszych wyników*, HELION, Gliwice 2006.

ne, co umożliwia państwu wprowadzenie nowej jakości, wyższej stopy życiowej lokalnego społeczeństwa.

W wypadku środowisk lokalnych w regionach słabo rozwiniętych istotne znaczenie ma sprzyjanie przez władze lokalne tworzeniu się i rozwojowi sieci międzyorganizacyjnych. W sieciach lokalnych, co potwierdzają badania naukowe², szczególne znaczenie ma wzajemne oddziaływanie takich grup organizacji, jak przedsiębiorstwa, organizacje wsparcia biznesu, ośrodki naukowo-badawcze, banki, władze samorządowe (lokalne) i władze państwowe, zwłaszcza przez organizacje regulujące funkcjonowanie gospodarki (regulatorzy). Celem artykułu było udzielenie odpowiedzi na pytania: Czy przedsiębiorstwa międzynarodowe wpływają na wzrost konkurencyjności państw? Jakie funkcje może pełnić przedsiębiorstwo międzynarodowe w polityce społeczno-gospodarczej państw? Czy warto tworzyć przedsiębiorstwa międzynarodowe? Jakie korzyści może mieć kraj, w którym rozwijają się przedsiębiorstwa międzynarodowe? Czy w świecie globalnym przedsiębiorstwa międzynarodowe pozostają najaktywniejszym czynnikiem kształtowania polityki stosunków międzynarodowych państw?

2. Definicja przedsiębiorstw międzynarodowych

Przedsiębiorstwa międzynarodowe są różnie definiowane w literaturze przedmiotu. Analiza przedsiębiorstw w relacjach z państwami wymagała ukierunkowania myślenia na międzynarodowe stosunki gospodarcze, które zdeterminowały proces konceptualizacji problemu. Przedsiębiorstwa międzynarodowe często są określane jako przedsiębiorstwa wielonarodowe, korporacje międzynarodowe, przedsiębiorstwa transnarodowe, przedsiębiorstwa globalne. Pierwsze definicje przedsiębiorstw międzynarodowych zostały zaprezentowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych w latach 70. jako „Multinational Corporation in World Development”. W 1972 roku Rada Gospodarczo-Społeczna zmieniła ich nazwę na korporacje wielonarodowe, co miało odzwierciedlać charakter podejmowanych działań, czyli kontrolę nad kopalniami i fabrykami w dwóch lub więcej krajach³. W 1974 roku Komisja ds. Korporacji Transnarodowych określiła w kodeksie prawa spółek, przedsiębiorstw państwowych i mieszanych, które działają poza granicami państwa. Obecnie funkcję regulatora stosunków prawnych między tymi podmiotami pełni w formie prezentowania Światowych Raportów Inwestycyjnych jedna z instytucji ONZ (UNCTAD).

Według UNCTAD korporacją transnarodową jest przedsiębiorstwo posiadające co najmniej 10% akcji lub innych udziałów w jednostkach gospodarczych zlokalizowanych poza jego krajem pochodzenia. W 1976 roku ONZ i OECD podpisały De-

---

² Z. Olesiński, *Zarządzanie w regionie; Polska – Europa – Świat*, Difin, Warszawa 2005. W pracy uwzględniono wyniki badań wykonywanych przez zespół Instytutu Zarządzania Akademii Świętokrzyskiej w ramach Grantu Komitetu Badań Naukowych Rzeczypospolitej Polskiej nr 2 H02D02122.

³ G. Modelski (ed.), *Transnational Corporation and World Order: Reading in International Political Economy*, W.H. Freeman and Company, San Francisco 1979, s. 14–33.

klarację o Inwestycjach Międzynarodowych i Przedsiębiorstwach Wielonarodowych, które mogą wywierać znaczący wpływ na państwa. Deklaracja po raz pierwszy definiowała rolę 24 przedsiębiorstw wielonarodowych, które miały dzielić się zasobami i wiedzą. Zadaniem tych przedsiębiorstw było także tworzenie powiązań w różnych dziedzinach działalności⁴.

Bliskoznaczną z przyjętą w artykule definicję opracowali A. Rugman⁵ i R. Vernon⁶. Autorzy ci określili przedsiębiorstwa wielonarodowe (*multinational corporation*) jako działalność produkcyjną i usługową prowadzoną w więcej niż jednym państwie, która powoduje rozszerzenie działalności poza granice w wyniku redukcji barier ekonomicznych i zmiany w dziedzinie komunikowania się i transportu. Definicja ta jest najbardziej zbliżona do paradygmatu przedsiębiorstwa międzynarodowego funkcjonującego w świecie integracji gospodarczej i konkurującego na rynku globalnym. Wśród wielu autorów badających przedsiębiorstwa międzynarodowe nie brakuje sceptyków. Autorzy tacy, jak: A. Rubner, P. Dicken⁷, A. Zorska⁸, R. Gilpin⁹ przestrzegają, że korporacje transnarodowe wnoszą wraz ze swoją działalnością kontrolę dóbr, zasobów krajowych, co zagraża suwerenności słabego państwa¹⁰.

Wszyscy autorzy są zgodni, że przedsiębiorstwa międzynarodowe są istotnym elementem kształtującym stosunki międzynarodowe państwa, co daje możliwość zdefiniowania przedmiotu badań prezentowanego w artykule: „przedsiębiorstwo międzynarodowe to taki podmiot, którego poszczególne części składowe (struktury organizacyjne) zlokalizowane są w więcej niż jednym państwie. Przedsiębiorstwo międzynarodowe jest więc jednolitą strukturą ekonomiczno-technologiczną, ale jednocześnie jest także podmiotem działającym między państwami, co przejawia się tym, że centrum oraz jednostki zależne (filie i oddziały zagraniczne) podporządkowane są prawu różnych państw i ich zwierzchności suwerennej”¹¹. Analiza działalności przedsiębiorstw międzynarodowych wykazała, że realizują one trzy funkcje: ekonomiczną, polityczną, społeczną. Funkcja ekonomiczna polega na stymulowaniu

⁴ *Decyzje, zalecenia i inne instrumenty prawne OECD*, t. III, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. IIIa.E.1.4.

⁵ A. Rugman, *The End of Globalization: Why Global Strategy is a Myth and How to Profit from the Realities of Regional Markets*, AMACON, New York 2001, s. 5.

⁶ R. Vernon, *In the Hurricane's: the Troubled Prospects of Multinational Enterprises*, Harvard University Press Mass., Cambridge 1998, s. 1.

⁷ P. Dicken, *Global Shift: Transforming the World Economy*, Guilford Press, New York 1998, s. 8.

⁸ A. Zorska, *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

⁹ R. Gilpin, *Global Political Economy – Understanding the International Economic Order*, Princeton University Press, Princeton–Oxford 2001, s. 278.

¹⁰ G. Wujek, *Reglamentacja prawna przedsiębiorstw wielonarodowych*, PWN, Warszawa 1982, s. 13; Z.J. Pietraś, *Podstawy teorii stosunków międzynarodowych*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1986, s. 80.

¹¹ A. Jarczevska-Romaniuk, *Przedsiębiorstwa międzynarodowe*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Warszawa 2004, s. 21.

rozwoju gospodarczego państw i gospodarki światowej oraz eliminowaniu zagrożeń dla rozwoju gospodarczego państw. Funkcja polityczna związana jest ze wzmocnieniem siły i pozycji państwa i stabilizacją środowiska międzynarodowego oraz z zapobieganiem osłabieniu pozycji państwa i destabilizacji środowiska międzynarodowego. Funkcja społeczna oznacza działalność dla wyrównania różnic rozwojowych i integrację społeczeństwa oraz przeciwdziałanie pogłębieniu dysproporcji rozwojowych i dezintegracji społeczeństwa¹².

3. Ekonomiczne funkcje przedsiębiorstw międzynarodowych

W warunkach silnej konkurencji świata globalnego przedsiębiorstwa budują pozycję rynkową, tworząc sieci lub wchodząc w układy partnerskie. Istnieją dwa rodzaje przyczyn, które determinują takie zachowania. Pierwszy rodzaj to czynniki ofensywne, takie jak: przedsięwzięcia innowacyjne, realizacja obcych lub własnych przedsięwzięć inwestycyjnych, realizacja dostaw jednorodnych produktów. Przedsiębiorstwa korzystają z tych czynników, gdy odczuwają braki materialne lub niematerialne i tworzą kierunek strategii skoncentrowanej na zdobycie potrzebnych zasobów i eliminację zagrożeń, dużego ryzyka działalności. Drugim rodzajem czynników determinujących zachowanie firm są te związane z defensywnym działaniem: obrona przed zewnętrznymi konkurentami, ochrona własnych interesów, obrona przed fiskusem i niekorzystnymi przepisami prawnymi. Ze względu na te uwarunkowania przedsiębiorstw międzynarodowych należy uznać, że posiadają następujące funkcje: przemieszczenie zasobów i zdolności produkcyjnych, pobudzenie wzrostu i efektywności gospodarczej, stymulowanie restrukturyzacji, aktywizowanie lokalnych zasobów i konkurencji na rynku, transmitowanie nowych metod i wzorców, wyrównanie warunków działania, integrowanie działalności przedsiębiorstw i gospodarek¹³.

Ekonomiczne funkcje przedsiębiorstw międzynarodowych wpływać mogą na rozwój gospodarczy poprzez realizację inwestycji. W dużej mierze sukces w tej roli zależy od uwarunkowań historycznych i geograficznych oraz celów gospodarczych rządu¹⁴. Wskaźnikami rozwoju gospodarczego są: poprawa ekonomicznej efektywności gospodarki, przemieszczenie zasobów do dziedzin o wysokiej efektywności, przyspieszenie wzrostu gospodarczego, ograniczenie bezrobocia, rozwój zaawansowanej technologii, wzrost eksportu, zniesienie barier przepływu surowców, kapitału, ludzi. Wzmocnienie ekonomicznych funkcji przedsiębiorstwa międzynarodowego wpływa na wzrost dochodu narodowego, wzrost stopy oszczędności, stopy inwestycji, wzrost produkcji przemysłowej, wzrost stopy inflacji, przyrost zatrudnienia, obniżenie stopy bezrobocia, ograniczenie deficytu budżetowego, wzrost eksportu i wy-

¹² Tamże, s. 160.

¹³ E. Graham, *Fighting the wrong enemy antiglobal activities and multinational enterprises*, Institute for International Economics, Washington D.C., 2000.

¹⁴ J.H. Dunning, *Re-evaluating the benefits of foreign direct investment*, "Transnational Corporation" 1994, no. 3(1), s. 30 i 35.

datków na sferę B+R. Tempo wzrostu rozwoju danego państwa zależy zatem od: czynników historycznych, poziomu rozwoju danego państwa, stabilności systemu polityczno-ekonomicznego, efektywności polityki ekonomicznej rządu.

Motywy podejmowania działalności przez przedsiębiorstwa międzynarodowe są: poszukiwanie dostępu do zasobów naturalnych, poszukiwanie dostępu do rynków, poszukiwanie efektywności, poszukiwanie strategicznych zasobów¹⁵. Dwa pierwsze motywy determinują inwestycje, wzrost produktywności, wzrost standardów jakości, a poszukiwanie efektywności wpływa na przyspieszenie procesów restrukturyzacji, zwiększenie przewag komparatywnych, redukcje kosztów strukturalnych. Procesy te mogą nabrać negatywnego znaczenia poprzez zwiększenie konkurencji wewnętrznej oraz mobilność zasobów jednego z państw, co wpłynie na obniżenie jego konkurencyjności. Wpływ inwestycji bezpośrednich może mieć dwojaki charakter. W pozytywnym znaczeniu rozwój inwestycji oznacza transfer wiedzy, kapitału i technologii, które wzmacniają pozycje państwa na arenie światowej. Inwestycje dostarczają kapitału, który pobudza działalność gospodarczą, wzrost zatrudnienia i rozwija przedsiębiorczość. Działalność przedsiębiorstw międzynarodowych w tym aspekcie wpływa na wzrost jakości dóbr i usług krajowych, pobudza innowacyjność produktową i organizacyjną przedsiębiorstw krajowych poprzez dostęp do nowej wiedzy i wzrost standardów jakości, rozwój eksportu z zahamowaniem importu.

Przedsiębiorstwa międzynarodowe, włączając się w system gospodarki światowej, wpływają na stopniowe zmiany w państwach słabszych poprzez poprawę bilansu płatniczego i bilansu handlowego. W ten sposób przyczyniają się do poprawy konkurencyjności firm krajowych i rozszerzenia rynków zbytu dla towarów krajowych, umocnienia pozycji danej gospodarki w systemie światowym, wzrostu zatrudnienia, rozszerzenia rynków krajowych. Rozwój inwestycji przedsiębiorstw międzynarodowych może wywołać obawy państw słabszych. Państwa słabe i nieprzygotowane do umiędzynarodowienia podmiotów gospodarczych mogą odczuwać zagrożenia w postaci: zwiększenia konkurencji, które wyeliminuje z rodzimego rynku słabsze przedsiębiorstwa, zwiększenia bezrobocia, mniejszych wpływów podatkowych, uzależnienia gospodarki krajowej od obcego kapitału, efektu wypierania krajowej aktywności inwestycyjnej, niekorzystnego wpływu działalności inwestorów zagranicznych na bilans płatniczy, wzrostu groźby obcej dominacji technologicznej, braku transferu innowacji i wiedzy, silnej koncentracji inwestycji pod względem branżowym i geograficznym, wzrostu dysproporcji rozwojowych krajów, wzrostu zanieczyszczenia środowiska naturalnego, zahamowania możliwości finansowych i mobilności, problemu „nieodpłatnego” udostępnienia technologii i *know-how*.

Przedsiębiorstwa międzynarodowe są największymi kooperacjami działającymi w sieci współpracy na rynkach globalnych. Działają one w sieci relacji wzajemnych,

---

¹⁵ B. Liberska, *Czynniki przyciągające zagraniczne inwestycje bezpośrednie*, [w:] *Kapitał zagraniczny*, red. Z. Sadowski, Difin, Warszawa, s. 44.

korzystając z pozycji rynkowej i wizerunku firmy. Przedsiębiorstwa te nie tylko osiągają największe zyski z obrotów rocznych, ale także odnoszą sukcesy, ekspansywnie wkraczając z działalnością na nowe rynki zbytu. Najszybciej się rozwijają i wdrażają nowe pomysły, innowacje produktowe, organizacyjne, techniczne i technologiczne. Sprzedaż w tych przedsiębiorstwach wzrosła o 25% w roku 2009: z 10 bilionów dolarów w 2008 roku. Wzrost ten był uwarunkowany zwiększeniem sprzedaży na zewnątrz państwa, czyli wzrostem obrotów transakcji zagranicznych. Proporcjonalnie do tego sukcesu rosną zyski i kapitały przedsiębiorstw międzynarodowych.

4. Polityczna funkcja przedsiębiorstw międzynarodowych

Przedsiębiorstwa międzynarodowe unikają sytuacji destabilizacji środowiska międzynarodowego, które hamuje rozwój i zwiększa niepewność funkcjonowania. Działalność tych przedsiębiorstw wzmacnia bezpieczeństwo ekonomiczne państw, gdyż wpływa na wzrost stopy życiowej społeczeństwa, zwiększa stabilność wewnętrzną, rozwiązując problemy społeczne, i kreuje możliwości współpracy państwa z zewnętrznymi organizacjami z innych krajów. Przedsiębiorstwa międzynarodowe rozwijają inwestycje, co umacnia i bogaci państwa, z których te organizacje pochodzą. Zwiększenie dostępu do zewnętrznych rynków zbytu i większe dochody budżetowe stanowią zaletę, dzięki której państwa sprzyjają utrzymaniu dobrej koniunktury w swojej gospodarce i zapewniają współpracę z rynkami zagranicznymi. Współpraca zagraniczna państw wpływa pozytywnie na zmiany świadomości zarządzających, likwidowanie barier w rozwoju przedsiębiorczości, a także przynosi transfer wiedzy o możliwościach stosowania rozwiązań technicznych, technologicznych, produktowych, organizacyjnych i marketingowych.

Silne korporacje międzynarodowe tworzą kreatywne więzi międzyorganizacyjne, co może służyć umocnieniu politycznemu państw, z których one pochodzą, na arenie globalnej. Przedsiębiorstwa międzynarodowe często pełnią dodatkowe „misje”, działając w interesie państw. Sytuacja taka dotyczy firm silnych, słynących z innowacji, które korzystają z dobrej marki i umacniają opinię społeczną na temat kraju, z którego pochodzą. Przykładem jest Microsoft, który jako przedsiębiorstwo inwestuje w przyszłość i kapitał ludzki, i tak też są postrzegane Stany Zjednoczone. Innym przykładem jest Mercedes, który zdobył markę przedsiębiorstwa solidnego, a samochody, które sprzedaje, słyną ze świetnej jakości, i tak postrzegamy Niemcy jako kraj, z którego pochodzą. Przedsiębiorstwa międzynarodowe są wykorzystywane przez państwa do realizacji interesów politycznych, np. Stany Zjednoczone często interweniowały w czasie „zimnej wojny” pod pretekstem ochrony interesów własnych przedsiębiorstw. W funkcji politycznej przedsiębiorstwa międzynarodowe stanowią często narzędzie gry politycznej. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne stanowią największą zaletę tych przedsiębiorstw. Inwestycje te mocniej niż handel zagraniczny działają na wzmocnienie więzi między państwami. Działalność inwesty-

cyjna międzynarodowych firm wspiera integrację regionalną w sferze gospodarczej. Efekt tej działalności jest tym większy, im bardziej rozwinięty gospodarczo i technologicznie jest kraj. W pewnych przypadkach działalność przedsiębiorstw międzynarodowych może przyspieszyć i umocnić rozwój przedsiębiorstw lokalnych, które widząc realne zagrożenie mocnej konkurencji, potrafią zjednoczyć się, kreować sieć wzajemnych relacji (np. grona) i wypracować system efektywnego korzystania z instytucji wsparcia biznesu lokalnego.

Wielokrotnie przedsiębiorstwa międzynarodowe są postrzegane jako zagrożenie dla suwerenności i pozycji międzynarodowej państw. Zwolennicy takiego poglądu najczęściej wymieniają niebezpieczeństwo uzależnienia gospodarki od obcego kapitału wskutek pogłębiającej się współpracy państw zawierających umowy międzynarodowe. Wśród zagrożeń często wymieniane są te związane z obawą przed przejęciem kontroli nad zasobami naturalnymi, gruntami, własnością, która przejdzie w ręce obcego kapitału, podejmowanie zagranicznych inwestycji w sektorze obronnym i sektorach wrażliwych, przejęcie banków i sektora finansowego. Najczęściej spodziewano się problemów kredytowania i zagrożenia interesów społecznych. Podporządkowanie polityki monetarnej i fiskalnej inwestorom oznaczałoby utratę suwerenności na rzecz kapitału zewnętrznego i powstanie deficytów.

Według autorów zagranicznych istnieją cztery obszary zderzenia interesów państw i przedsiębiorstw: obrona narodowa, siła robocza, opodatkowanie, ochrona własnej waluty (bilans handlowy). W literaturze polskiej opisuje się najczęściej proces uzależnienia gospodarki państwa od obcego kapitału. Proces ten w negatywnej formie polega na: przejmowaniu przez przedsiębiorstwo międzynarodowe kontroli nad poszczególnymi branżami przemysłu, opanowaniu kluczowych dla gospodarki państwa branż, wzroście konkurencji, eliminacji słabszych kapitałowo przedsiębiorstw lokalnych. W takiej sytuacji przedsiębiorstwa międzynarodowe są postrzegane jako „konie trojańskie”, których zadaniem jest wprowadzenie destrukcyjnej dysproporcji w rozwoju państw poprzez stosowanie polityki faworyzowania inwestorów zagranicznych (np. SSE) lub zawyżanie standardów kwalifikacji pracy, wymogów w zakresie ochrony środowiska. Obawy te w niektórych przypadkach można by uznać za realne zagrożenia. Zupełnie inaczej, jeśli rozpatrujemy – posługując się nowoczesną wiedzą – inne zagrożenia, takie jak: możliwość nacjonalizacji, wywłaszczenie, ekspansja do kraju. Tego typu zagrożenia wydają się bezpodstawne ze względu na cele inicjatyw prywatnych, które muszą przynosić zysk ekonomiczny i z tej przyczyny liczy się ekonomiczność, a nie emocjonalność działań prowadzonych przez międzynarodowe firmy.

Rola przedsiębiorstw międzynarodowych w pełnieniu funkcji politycznej zależy od posiadanych przez nie zasobów i strategii, pozycji państwa przyjmującego i stopnia rozwoju świadomości wszystkich uczestników sieci współpracy. Realnym zagrożeniem tej współpracy może być wkraczanie w interesy obcych państw z własnym prawem i gorliwe wymuszanie podporządkowania tym prawom innych uczestników sieci współpracy. Takie zachowania są szkodliwe i często udaremniają

korzystanie z efektów synergicznej współpracy uczestników sieci. Analiza zagrożeń pozwala na wniosek, że zagrożenia te w dobie globalizacji i internacjonalizacji, gdy interesy wszystkich stron określa konkurencja, przestały odgrywać ważną rolę. W sferze politycznej najlepiej są widoczne efekty synergicznej współpracy między państwami a przedsiębiorstwami międzynarodowymi.

5. Społeczna funkcja przedsiębiorstw międzynarodowych

Przedsiębiorstwa międzynarodowe odgrywają decydującą rolę w kulturze i rozwoju społeczeństwa państw, w których prowadzą działalność. Funkcja społeczna odzwierciedla wpływ tych organizacji na propagowanie wspólnych wartości i idei społecznej odpowiedzialności. Poprzez uczestniczenie w procesie uniwersalizacji, homogenizacji i standaryzacji, które towarzyszą kooperacjom i układom sieciowym, firmy te mogą wpływać na sferę zmian społecznych. W procesie uniformizacji metod zarządzania przedsiębiorstwa międzynarodowe wkraczają na rynki obcych państw z nowymi produktami, usługami i informacjami na temat sposobów wytwarzania, obowiązujących standardów, wzorów, schematów zachowania na rynku globalnym. Informacje te szybko trafiają do przedsiębiorstw lokalnych i te generują cały system zmian produktowych, organizacyjnych, technicznych, technologicznych. Zmiany te są tak szybko absorbowane, jak bardzo sprzyja temu otwarta polityka państwa. Dynamika wdrożenia innowacji uwarunkowana jest wysokością nakładów, jakie muszą ponieść przedsiębiorstwa, i zasobnością budżetu, jakim dysponuje państwo.

Innymi determinantami są koszty społeczne, na które musi być przyzwolenie społeczne. Społeczeństwo powinno mieć wysoką świadomość korzyści wynikających z wdrożonych zmian i liczyć się z kosztami. Społeczne koszty to dostosowanie się do zmian polegających na podnoszeniu standardów kształcenia, konieczność zachowania mobilności i konkurencyjności, fluktuacja kadr, odpływ fachowców, wzrost bezrobocia wśród niewykwalifikowanych pracowników. Z przyczyn obowiązujących paradygmatów gospodarczych, ponieważ liczy się szybkość wdrażania innowacji i elastyczność przedsiębiorstw, zmiany te wcześniej lub później są wdrażane w organizacjach. Wynika to ze standardów przyjętych od przedsiębiorstw międzynarodowych. Przedsiębiorstwa lokalne poszukują nowych rozwiązań i chcąc wyrównać szanse konkurencyjne względem przedsiębiorstw międzynarodowych, wdrażają zmiany, stając się innowatorami lub kontynuatorami strategii przyjętej przez państwo. Działania związane z przyjęciem strategii globalnej prowokują w przedsiębiorstwach dalsze zmiany związane z propagowaniem idei odpowiedzialności społecznej.

Przedsiębiorstwa lokalne, działając pod wpływem aktywności grup społecznych, lokalnych grup działania, grup producenckich, organizacji pozarządowych oraz mediów, zmieniają swoją strategię – eksponują działalność charytatywną przedsiębiorstwa, walkę z wykorzystywaniem i krzywdą pracowników, intensyfikację działań o ochronę środowiska. Przedsiębiorstwa międzynarodowe, podnosząc standardy ja-

kości przedsiębiorstw lokalnych, sprzyjają rozwojowi praktyki napiętnowania złych zachowań i wzmacniają pozycję przedsiębiorstw stanowiących przykład odpowiedzialnych organizacji postępujących etycznie. W sensie zmian pozytywnych przedsiębiorstwa te generują rozwój idei i wartości demokratycznych, wprowadzają standardy tolerancji, wpływają na podniesienie ogólnego poziomu rozwoju społeczeństw, wzrost zarobków w państwach. Pozytywne aspekty funkcjonowania przedsiębiorstw międzynarodowych mają szansę rozwijać się tylko przy zachowaniu w świadomości społeczeństwa otwartości na zmiany.

6. Wnioski

Globalizacja i internacjonalizacja tworzą szanse rozwoju przedsiębiorstw międzynarodowych. Szanse te mogą zostać wykorzystane przez państwa. Skutkami pozytywnymi mogą być: rozszerzenie rynków zbytu, poprawa pozycji konkurencyjnej państwa, zwiększenie wpływów do budżetu państwa i poprawa bilansu handlowego. Oprócz skutków pozytywnych funkcjonowanie przedsiębiorstw międzynarodowych niesie za sobą także skutki negatywne: brak tworzenia nowych miejsc pracy w wyniku przenoszenia działalności, utrata kontroli państw nad działalnością umiędzynarodowionych przedsiębiorstw, zachwianie równowagi bilansu płatniczego, zwiększanie importu towarów. Przedsiębiorstwa międzynarodowe są kluczowym czynnikiem determinującym rozwój państw na rynkach globalnych. Firmy te są aktywnymi uczestnikami stosunków międzynarodowych. Wpływ, zasięg działania i efekty funkcjonowania przedsiębiorstw międzynarodowych uwarunkowane są następującymi czynnikami: postępowanie rządów w aspektach wewnętrznych (kurs polityki gospodarczej) i zewnętrznych (prawo, instytucjonalizacja polityki sprzyjającej współpracy międzynarodowej w aspekcie gospodarczym); przedsiębiorstwa międzynarodowe, działając w systemie państwowym, są od nich zależne i tworzą strategie ukierunkowane na wykorzystanie szans otoczenie lub eliminację zagrożeń; efekty działań przedsiębiorstw międzynarodowych są istotnym elementem polityki państwa, aktywna polityka państwa sprzyjająca rozwojowi inwestycji i innowacji będzie miała wpływ na rozwój gospodarczy, polityczny i społeczny państw.

Analiza kilku lat funkcjonowania Polski w warunkach Unii Europejskiej skłania do refleksji, że działalność przedsiębiorstw międzynarodowych sprzyja pobudzeniu przedsiębiorczości, wprowadza standardy jakości towarów i usług, przyspiesza transfer innowacji i wiedzy, stanowi impuls do wzrostu kapitału ludzkiego. Ostateczna analiza skutków rozwoju przedsiębiorstw międzynarodowych w strukturze danej sieci państw i organizacji międzynarodowych zależy od ich zasobów, świadomości społecznej, otwartości na zmiany innowacyjne. W artykule udowodniono tezę, że przedsiębiorstwa międzynarodowe wpływają na kształtowanie polityki stosunków międzynarodowych państw. Przedsiębiorstwa międzynarodowe są kolejnym etapem rozwoju gospodarczego, politycznego i społecznego państw funkcjonujących w globalnym świecie.

Literatura

- Bilińska-Reformat K. (red.), *Relacje podmiotów rynkowych w warunkach zmian*, Placet, Warszawa 2009.
- Decyzje, zalecenia i inne instrumenty prawne OECD*, t. III, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.
- Dicken P., *Global Shift: Transforming the World Economy*, Guilford Press, New York 1998.
- Dunning J.H., *Re-evaluating the benefits of foreign direct investment*, "Transnational Corporation" 1994, no. 3(1).
- Gilpin R., *Global Political Economy – Understanding the International Economic Order*, Princeton University Press, Princeton–Oxford 2001.
- Graham E., *Fighting the Wrong Enemy Antiglobal Activities and Multinational Enterprises*, Institute for International Economics, Washington D.C., 2000.
- Jarczewska-Romaniuk A., *Przedsiębiorstwo międzynarodowe*, Oficyna Wydawnicza Branta, Warszawa–Bydgoszcz 2004.
- Kaplan R.S., Norton D.P., *Wdrażanie strategii dla osiągnięcia przewagi konkurencyjnej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.
- Liberska B., *Czynniki przyciągające zagraniczne inwestycje bezpośrednie*, [w:] *Kapitał zagraniczny*, red. Z. Sadowski, Difin, Warszawa 2006.
- Modelski G. (ed.) *Transnational Corporation and World Order: Reading in International Political Economy*, W.H. Freeman and Company, San Francisco 1979.
- Olesiński Z., *Zarządzanie w regionie; Polska – Europa – Świat*, Difin, Warszawa 2005.
- Pietraś Z.J., *Podstawy teorii stosunków międzynarodowych*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1986.
- Porter M.E., *Przewaga konkurencyjna. Osiągnięcie i utrzymanie lepszych wyników*, HELION, Gliwice 2006.
- Rugman A., *The End of Globalization: Why Global Strategy is a Myth and How to Profit from the Realities of Regional Markets*, AMACON, New York 2001.
- Vernon R., *In the Hurricane's: the Troubled Prospects of Multinational Enterprises*, Harvard University Press Mass, Cambridge 1998.
- Wujek G., *Reglamentacja prawna przedsiębiorstw wielonarodowych*, PWN, Warszawa 1982.
- Zorska A., *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

REGIONAL INFLUENCE OF INTERNATIONAL ENTERPRISES ON SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF STATES IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Summary: Globalization and internationalization create chances of development of enterprises. These chances can be used by states. There can be the following positive results: the expansion of markets, the improvement of competitive position of a state, the increase of revenues to the state budget and the improvement of trade balance. The functioning of international enterprise bears also negative results: lack of creation of new work places as a result of transferring of activity, loss of state control over the activity of internationalized enterprises, upset the balance of payment, the increase of import of commodity.

Keywords: international enterprises, globalization, competitiveness.